

1981. SEP 1 6

gondolat

A BTK KISZ-SZERVEZETÉNEK IDŐSZAKOS KIADVÁNYA

1981/5.

E tanévi utolsó számunkban négy interjú olvashatók történelemszeinkkel, egy vitaalaprak szánt tervzetet a kari érdekképviselet átalakításáról. Szerepel még számunkban a küldöttgyűlések kari KISZ-értékelése és egy beszélgetéssorozat, amely a fiatalság szemléleti különbözőségét igyekszik bemutatni. **TALÁLKÓZUNK ÖSSZEL!**

jel

"NEM ELLENSÉGEK VAGYUNK, HANEM PÁRTNEREK..."

/Beszélgetés Gyimesi Sándorral/

/részlet/

Közismérték a tanszékek közötti színvonalkülönbségek. Ezek nyilván a személyi állománnyal is összefüggésben vannak, de a tanszékek közötti koordináció talán nem annyira...

Hát ez sok mindentől függ, magától a tárgytól is. Gondolok itt pl. az egyetemes történelem és a magyar történelem oktatás különbözőségére, eltérő lehetőségeire. Mi is érezzük, hogy összehangoltabbá kell tenni az oktatást. Erre egyre több kísérlet, megbeszélés irányul, főleg a legutóbbi időben. Elvileg a tanszékeken folyó munkának egy egységes oktatási folyamattá kell összeállnia, egyre kevesebb átfedéssel. Itt tisztázni kell, hogy az egységes képzési tervben melyik tanszéknek mi a feladata. Ezen a téren kétségtelenül sok probléma van még.

Ez ott is megmutatkozott, hogy az európai '48 - csakugy mint a magyar - a rendes órákon valahogy elmaradt. A dolog érdekessége, hogy csak utána vették észre! Pedig ez azért központi kérdés több szempontból is...

A képzésben három fő információs lehetőség adódik a hallgató számára: az előadás, a szeminárium és a kötelező irodalom ... és negyediknek megemlíteném a nem eléggé kihasznált konzultációs lehetőségeket. A Közgazdasági Egyetemen pl. a hallgatók nagyon gyakran felkértek beszélgetésekre, megbeszéltek, hogy hol találkozunk... és mit lehet erről előzetesen elolvasni. Szerintem az ilyen jellegű konzultációktól az oktatók többsége nem zárkózik el. A '48-cal kapcsolatban a probléma nem olyan egyértelmű. A témának jó irodalma van, hozzáférhető. Hogy mi a fontos??.. ez nehéz kérdés: én is kihagyom a németalföldi és az angol polgári forradalmat. Ezek nem fontosak?... dehogynem!!! Csakhat hozzáférhető, viszonylag jó irodalma van, azoknak a gazdasági társadalmi folyamatoknak pedig, amiről én beszélek előadáson, nincs. A sokéves oktatói tapasztalat itt fedezett fel nagy hiányosságokat.

A baj az lenne, ha a '48 /az angol és németalföldi eseményekkel együtt/ nem szerepelne a kötelező listán sem, és vizsgán se kérdeznék...

A baj néha ott van, hogy ha szemináriumon kellene feldolgozni az adott témát, az a nagy átfogó kérdések felől elcsuszlik az oktató speciális érdeklődése felé; itt is jelentkezik a tanár- tudósképzés skizofréniája. Sokan egyszerűen nem vállalják a szemináriumon a kérdések megtárgyalását. A tematikát is meg kellene beszélni az első órán, ebből néha kihirdetés lesz. Pedig az ilyen megbeszélésen kiderülhetnének pl. az átfedések, stb.

Az egyetemnek természetesen figyelnie kellene, hogy kb. mi az, amit a középiskolában oktatni kell /itt a tematikára gondolok! / Majd a leendő tanároknak. Ez az alapképzés anyaga tulajdonképpen. De egy leendő tanár 30-40 évig fog oktatni, így nem elég azt tudni, amit ma oktatnak a középiskolában, képesnek kell lenni a 30-40 év után felteendő kérdésekre is válaszolni. Ezért nagyon nehéz eldönteni: mi a szükséges, és mi az, ami nem az. Ezen állandó viták vannak, sokszor az anyagban változások is. Sok mindent menet közben nem használunk újra, ez úgy tűnhet, nem fontos, el is felejtettük. De ha már van mit elfelejtenünk, az jó, az már passzív tudás. És ezek a dolgok is fontosak, így a háttérben, passzív tudásként. Az egyetemi oktatásnak állandóan keresni kell, hogy mi a korszerű, mi az, amit okvetlenül el kell juttatni a hallgatósághoz. Ez az utánjárás, mozgékony, fárasztó dolog, azt nem is mondom, hogy mindenki megbeszéli. Az egyetemi oktatók között is vannak hanyagabbak, jobbak, stb. Ami szükséges, modern, korszerű, azt állandóan keresni kell, és keresik is. Ebbe nem tudom, mennyire lenne érdemes bevonni a hallgatóságot. Azt hiszem, nem itt kell elsősorban! De minden egyetemi oktatónak szüksége van visszajelzésre. Enélkül nem megy. Erre legrégebbi, és bizonyos szempontból legjobb példa a vizsga. Itt a tanár is vizsgázik. Én mindig készülök vizsgára, még azt a jegyzetet is elolvasom, amit én írtam. Bele kell élnem magamat abba, hogy mi lehet az előttem ülő fejében; mi az, amit tudhat, mi az az információ mennyiség, amelyet elérhetett... Nem jó oktató az, amelyik nem készül... És nem csak egyik óráról a másikra kell. Persze a tematikusan felépített szeminárium, amelyik jó előre megszervezett, korlátozza a hallgatóság beleszólását, szűkebb érdeklődésének kibontakozását a tematika kialakításában. A megoldást a több választható szemináriumban látom. Mi általában több szemináriumot hirdetünk meg, mint amire létszám szerint szükség van. Némelyik be sem indul, ha minimális a jelentkező. A szeminárium feladatát is világosan kell látni; nem csak az a cél, hogy az egyik foglalkozástól a másikig bizonyos irodalmat elolvasson a hallgató, és ezt számonkérjék. Itt kell megtanulni bizonyos módszerbeni dolgokat, forráskritika, forráselemzés, stb.

Visszatérve a korszerűségekre, úgy tűnik, a '60-as évek óta változóan kötelező listák és a szemináriumon bedobott újabb szakirodalom népszerűtlensége néhány tanárnál kényvelmességi okokra is visszamegy.

Hogy különböző kollégákat minősítsek, főleg tanszékeket, arra sem elég alapot, sem jogom nincsen.

A tanár ur szerint milyen demokratikus fóruma lehetne az Ön által már említett visszajelzésnek?? Most valami kezdődőben van...

Eddig jobbra zugolódás volt, és különböző legendák /?/ kaptak lábra bizonyos 10-15 éves előadásjegyzetekről, amelyek még most is sikerrel használhatók.

A megjelent jegyzetekkel is elég sok baj van. Szoktan mondani, hogy maguk ugyanabból a Kelet-Európa-jegyzetből tanulnak, amiből én is tanultam. Ezen nem lehet másképpen változtatni, mint új jegyzeteket kell írni. Addig marad az előadás frissessége, és a kötelező listák mind gyakoribb felújítása. Az előadás a legfrissebb "műfaj".

Esetleg "naprakész?"

Be lehet építeni, és be is kell, akár hetekkel ezelőtt olvasott cikkeket is. Amit az olvasó tegnap olvasott, azt - elméletileg - már elmondhatja az előadáson. Ebben van az előadás pótlhatatlansága: elszórt, esetleg idegen nyelven megtalálható irodalmat használhat az előadó. Persze így is van sokszor késés, hiszen néhány külföldi folyóirat sokszor egy éves késéssel jut el az emberhez. Azonkívül már eleve nem ismerhet mindent az ember, egyetemes történelemben nagyon nehéz áttekinteni az anyagot.

Milyen módon kellene felszámolni a néhol tapasztalható begyöpösödést? Ez biztosan megvan. Mindnyájunkat vonz a könnyebb ellenállás, a megszokott. Ez állandó harc: az új szemlélet befogadása, tájékozódás a hatalmas anyagban. Válogatni kell az olvasásban is, hát még az átadásban. De feltétlenül jogos az az elvárás, hogy az oktatók lépést tartanak. A jegyzet késik jó néhány évet, sokszor évtizedet, a kötelező irodalom /főleg a magyarra fordított! / is néhány évet, de az előadásnak ennél nem szabad.

És mennyire volna lehetséges, hogy az állandóan friss előadásban különböző nézetek, vélemények konfrontációjára is sor kerüljön. Legalább az ismertetés szintjén találkoznánk a szembenálló érvekkel. Jó lenne valami egészséges "pluralizmus". Ez alatt én azt értem, hogy több oldalú informáltság, a polgári és marxista iskolák eredményeinek a továbbadása, esetleg felhívva a figyelmet - mindkét oldalon - az igazán vitás kérdésekre. Ez módszertanilag is sok újdonságot hozhatna, hiszen a Bevezetés a történettudományba c. studiumon a különböző iskolákat csak általánosságban és elég röviden tárgyalják. Itt konkrét példákon lehetne látni... Sokan eleve a "polgári" jelzőtől riadnak meg, mások még a polgári elméletek transzformálóját is "burzsoá csökevénynek" tekintik. Ezek a dolgok az '50-es évek hangulatát lopják be az órára.

Két dologról van szó. Mit jelentsen ez a "pluralizmus"? Mi marxista történészek vagyunk, és marxista történelmet akarunk oktatni. Higgyék el, ez nem is könnyű! Senki sem mondhatja el magáról, hogy ő aztán tudja mi a marxista történettudomány. De ez - természetesen - nem jelenti azt, hogy a szembenálló nézeteket ne ismertesse. Sokszor azt is el kell mondani, hogy a polgáriak érveivel még néhol nem tudunk vitatkozni. Az is előfordul persze, hogy nem is kell velük, hanem át kell venni az eredményeiket... és be kell vallani, hogy ezt meg azt még nem dolgozta fel a marxista történettudomány. Mert ilyen is van! A másik, hogy a történettudománynak vannak olyan eredményei /szép számmal/, amelyek akkor is eredmények, ha nem marxista történészek érték el őket. Egy csomó alapvető módszertani eljárást ők dolgoztak ki. Akkor is nagy eredmények ezek, ha nem marxista szemlélettel írták meg őket. Csak ezt át kell vennünk. Az már aztán az átvevők, feldolgozók tehetségétől, felkészültségétől függ, hogy átveszik-e vele a polgári szemléletet is, vagy csak a tudományos eredményt. Egy tudományos eredménynek nemcsak ideológiai oldala van, ezeket értelmezni kell, és marxista módon. Nagyon fontosnak tartom, hogy reagálni tudjunk a polgári eredményekre; nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy az ő eredményeiket nem használjuk fel.

Sajnos ezek a reagálásra váró kérdések nemigen jutnak el hozzánk, és a megválaszoltak is ritkán. Érvényesül itt talán valamifajta elhallgatás is, no meg a kényelmesség. Pl. a második jobbagyságról néhol még mindig Pach Zsigmond Pál régi könyve az iránymutató. A finomító, súlypontokat áthelyező 1979-es tanulmánya már nem kerül terítékre, pedig nyilván ő maga is ezt tartja érvényesnek. Vagy: sokan még most is félgymnati, sőt gymnati helyzettel jellemzik az osztrák-magyar viszonyt a XVIII. században. Ha vitára kerül a sor, nem az a lényegről, hanem a terminológiáról folyik... folytathatnán a sort. Elégé elborzasztó néha, hogy néhány tanár lépéshátrányban van...

Ez baj!!! Elég baj! Ezen egy csapásra nem lehet segíteni. Csak hosszú távon.

A hallgatók véleményezési rendszerét ilyen téren is jónak tartja?
Igen, persze, miért ne? Megint csak azt mondom, hogy az egyetemen a szektudomány naprakész ismerete nélkül politizálni nem lehet jól. A hallgatói véleményekben nyilván lesz egy csomó szubjektív elem, egyoldalúság...

Úgy gondolja, hogy a hallgatóság nem képes viszonylag objektív helyzet-elvezetésre...????

De igen, csak hogy a problémák másik oldalát nem látják, nem is láthatják. De meg kell próbálni, ...és komolyan kell venni.

A másik oldal "nemlátása" nem információhiányra vezethető vissza?

Az biztos, hogy továbbhaladni csak párbeszéddel lehet. Nem tekinthetjük egymást ellenségnek, partnerek vagyunk, ha az oktatási folyamat két különböző oldalán is, de azok.

Tehát tudnunk kell egymás bajáról?

Pontosan. A megoldásokat együtt kell keresni, nincs hozzá varázspálcá. És hogy keressük, azt bizonyítja az az értekezlet is, ami miatt ennyit várt rám. Vannak dolgok, amit nem tudunk egyből megoldani, vannak, amikben egyelőre csak kicsit tudunk változtatni, de a jobbitó szándékunkat nem adhatjuk fel. Erre szükség van, mindkét részről, mondtam már: nem vagyunk ellenségek. Állandó küzdelem magunkkal, a követelményekkel, az anyaggal - az van. De nem egymás ellen!!!!

Köszönöm a beszélgetést.

Kokas Károly

BESZÉLGETÉS KRISTÓ GYULA EGYETEMI TANÁRRAL

Az egyetemen marxista történettudományt tanulunk, a történelmet marxista módon értelmezzük. Az oktatásban kell-e érvényesülnie a különböző nézetek, eredmények konfrontációjának? A polgári történelmi iskolák eredményeit kellő hely illeti-e meg az oktatásban? Szükség van-e a beláttatásra /az ütköztetés révén/ vagy elég csak a megtanulás?

Az egyetemnek nemcsak lehetősége van arra, hanem kötelessége is, hogy a hallgatóknak széles körben adjon a tudomány jelenlegi állása szerinti tájékoztatást. A mi oktatásunk nem azért marxista alapállású, hogy mi csak a marxista ismereteket közvetíthetjük; sőt nekünk kötelességünk a hallgatókat a polgári nézetekkel is megismertetnünk. Elég sok olyan témánk van, amihez szükségképpen csak polgári, ill. polgári jellegű irodalmat tudunk kiadni, másrészt rendelkezésre áll a Bevezetés a tört. tudományba c. studium és később a Történetírás története. De nem csupán a polgári és marxista nézetek konfrontációjáról van szó, hanem - és ez talán kevésbé közismert - a marxizmuson belül is vannak viták.

Az igazi feladatunk az, hogy mindkét oldalra figyelve adjunk képet. Nem tagadom, hogy ebben a vonatkozásban a stratégia a marxizmus vitája más történelemszemléletekkel, és a taktika a marxizmuson belüli viták.

Említette a tanár ur a Bevezetést. Úgy tudom, hogy régebben ez a tárgy nagyon komoly súlyt kapott a tananyagban, mennyiségileg is.

Úgy gondolom, hogy ez sem a polgári iskolák tekintetében, sem a gyakorlati tekintetében nem tud eleget tenni a felmerülő igényeknek.

Egy tanévben optimálisan 56 óra jut erre, és ez nagyon kevés. Teljesíteni a feladatot, amit vállal magára, hogy ti. kellő elméleti felkészülés és alapozó gyakorlati utmutatást adjon, ekkora óraszámval szinte lehetetlenség...; és abban sem vagyok biztos, hogy ennek szükségszerűen az első évfolyamon kell történnie. Talán helyesbb lenne, ha két évfolyam között oszlana meg. Elsőben lenne egy tényleg alapozó bibliográfiai, forrásismereti tárgy, és talán harmadik évfolyamon a folytatás, amikor a hallgatók már kicsit otthonosabban mozognak a tudományban.